

Terminologické nepresnosti

V časopise Životné prostredie sa často spomínajú prírodné zdroje a ich využívanie, toto číslo je napríklad zamerané na *obnoviteľné zdroje energie*. Životné prostredie je už tradične médium, ktoré publikuje názory, skúsenosti a nové poznatky odborníkov, ktorým nie je ľahostajný stav životného prostredia, a predpokladám, že ani správna terminológia. Chcel by som sa vyjadriť k niektorým pojmom z oblasti energetiky, ktoré sú široko frekventované vo verejnosti a o ich správnom používaní.

Upozorňujem, že termín *obnoviteľné zdroje energie* nie je exaktne správny, z fyzikálneho aspektu obnoviteľné zdroje neexistujú! Iné je, ak sa takýto termín vedome aplikuje na Slnko ako zdroj slnečnej energie. Jeho životnosť sa odhaduje na 7 až 10 miliárd rokov, a v takom prípade je *obnoviteľnosť* zdroja vo vzťahu k dĺžke ľudského života či ľudskej civilizácie akceptovateľný termín.

Často používané slovné spojenie *obnoviteľný zdroj energie* niekedy vedie k nejasnostiam v dôsledku možného dvojitého chápania väzby „zdroj energie“. Ak totiž chápeme zdroj energie ako určitú kvantitatívne stanovenú zásobu energie, je vždy vyčerpatel'ny, a vo svojej pôvodnej podobe nemôže byť obnovený. Zdroj energie je teda z logického hľadiska neobnoviteľný. Pojem *obnoviteľný zdroj energie* je podobný ako napr. pojem *vodný prameň*, ktorý stále (obnoviteľne) vyteká, ale koná tak na základe skutočne vyčerpatel'ného zdroja (napr. zásobníka podzemnej vody, ktorý už nie je samovoľne dopĺňaný – obnoviteľný). Vzhľadom na túto dvojsmyselnosť výkladu slovného spojenia *obnoviteľný zdroj*

energie sa v odbornej literatúre uprednostňuje termín *obnoviteľná energia* či *obnoviteľná forma energie* a slovo zdroj sa vypúšťa. Táto kombinácia slov, vychádzajúca zo zákona o zachovaní energie, je jednoznačná a približuje sa k presnejšej fyzikálnej terminológii. Nejde ale o zásadné zmätenie pojmov a z obsahového hľadiska je väčšinou celkom jasné, o čo ide.

Fyzika tiež nepozná termín *energia* v množnom čísle. Správne vyjadrenie je len v jednotnom čísle, ale poznáme rôzne *formy energie*, napríklad kinetickú (pohybovú – dynamickú), potenciálnu (polohovú – statickú), žiarenia (elektromagnetickú), tlakovú a pod., ktoré sa transformujú na žiadanú formu vo vhodnom technologickom zariadení. Napríklad biomasa je vlastne primárna energia slnečného žiarenia transformovaná fotosyntézou, čo je biochemický proces, pri ktorom sa vplyvom energie svetla (žiarenia) tvoria v rastlinách organické látky z anorganických. Biomasa získaná z poľa či lesa je základnou surovinou na výrobu biopalív.

V súvislosti s *obnoviteľnými zdrojmi energie* treba venovať adekvátnu pozornosť aj tomu, aby používané termíny boli porovnateľné so svetovými, resp. anglickými ekvivalentmi. To nám umožní vyhnúť sa rôznym nedorozumeniam nielen v budúcnosti, ale už dnes.

Napr. *obnoviteľný zdroj energie* (OZE), toto nevhodné pomenovanie je zrejme výsledkom chybného – otrockého prekladu anglického výrazu *Renewable Energy Source* – RES (skrátene hovorovo), t. j. obnoviteľný energetický zdroj alebo obnoviteľný zdroj energie. No správne by malo byť *Source of Renewable Ener-*

gy – zdroj obnoviteľnej energie, alebo ešte lepšie *Source of Renewable Form of Energy* – zdroj obnoviteľnej formy energie, čo je síce dlhšie, ale vzhľadom na odborný význam a výklad možno povedať, že toto pomenovanie je jednoznačné a je to presná fyzikálna terminológia.

Čo je vlastne chybné na výraze *obnoviteľný zdroj energie*? Doslovne o *obnoviteľnom zdroji* čohokoľvek (ani energie) nie je reálne hovoriť. Zdroj energie je z fyzikálneho i logického hľadiska neobnoviteľný, preto by sa termín mal upraviť na *zdroje obnoviteľných foriem energie* – ZOFE.

Skutočným zdrojom väčšiny *obnoviteľných foriem energie* je Slnko, resp. slnečné žiarenie, ktoré sa využíva buď hneď v primárnej podobe ako elektromagnetické žiarenie (aktívne a pasívne slnečné systémy), alebo neskôr, po jeho transformácii – premene – uložené do iného druhu či formy energie (biomasa, voda, vietor, elektrina), a preto už hovoríme o sekundárnej forme energie slnečného žiarenia.

Takých nesprávnych aplikácií, najmä cudzích slov, sa nájde v odborných textoch viac ako je vhodné, a preto by som odporučil, aby si autor vždy overil ich význam v Slovníku cudzích slov, resp. Krátkom slovníku slovenského jazyka, prípadne cudzie slovo vypustil a nahradil ho slovenským termínom.

Poznámka: Pozície pedagógov či vedeckých pracovníkov, ale aj recenzentov článkov i hodnotiteľov projektov, ktoré zastávame na univerzitách, či v profesionálnych, a často i čestných funkciách nás zaväzujú, aby sme ctili aj správnu terminológiu. Nie je to iba nezmyselné punktičkárstvo či detailizmus! Spomenuté terminologické chyby a nesprávne aplikácie sa príliš často vyskytujú aj v odborných či vedeckých časopisoch, kde už naozaj nemajú miesto. Nesprávna je aj ľahostajnosť recenzentov, ktorí zrejme v časovej tiesni prehliadajú takéto prehršky v posudzovaných prácach.

Jozef Víglašky